

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	22009 - Estratègies d'Intervenció Educativa en la Primera Infància I
Grup	Grup 1, 1S, GEDI, GEI2
Guia docent	A
Idioma	Català

Identificació de l'assignatura

Assignatura	22009 - Estratègies d'Intervenció Educativa en la Primera Infància I
Crèdits	1,8 de presencials (45 hores) 4,2 de no presencials (105 hores) 6 de totals (150 hores).
Grup	Grup 1, 1S, GEDI, GEI2 (Campus Extens)
Període d'impartició	Primer semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx
Maria Antonia Riera Jaume maria.riera@uib.es	13:00	14:00	Dimecres	01/09/2015	31/07/2016	A-107 Edifici Guillem Cifre

Contextualització

L'assignatura constitueix una assignatura de formació bàsica i, conjuntament amb les assignatures de: Observació i Documentació, Estratègies d'intervenció educativa en la Primera Infància II, Mitjans i Recursos tecnològics en el procés d'ensenyament-aprenentatge en la primera infància i Reflexió i innovació educativa, configuren, en el context del programa formatiu del Grau d'Educació Infantil, el Mòdul 4, anomenat *Estratègies d'Intervenció Educativa en l'etapa 0-6*. Aquest mòdul està orientat cap a l'adquisició d'estratègies d'intervenció educativa en primer i segon cicle de l'Educació Infantil. La finalitat principal d'aquest mòdul és dotar a l'alumnat d'habilitats i competències per a observar, intervenir i reflexionar sobre els processos d'ensenyament-aprenentatge en l'etapa 0-6. Aquest mòdul està relacionat amb el Practicum per el que es refereix a la planificació de projectes per a millora i innovació docent, la seva observació i avaluació, així como dotar els alumnes de processos de reflexió que els ajudin a establir connexions entre la teoria i la pràctica educativa. Aquesta assignatura dona continuïtat als continguts treballats a algunes de les matèries impartides a primer curs del grau (Organització i gestió educativa, Bases didàctiques i disseny curricular, Models educatius en la primera infància).

Les activitats formatives de l'assignatura es coordinen amb algunes de les assignatures que conformen aquest mòdul i altres assignatures relacionades: Observació i documentació; Estratègies d'intervenció Educativa en la primera infància II.

L'assignatura consta de sis crèdits organitzada amb un bloc i 4 temes. L'objectiu fonamental de l'assignatura és analitzar els eixos bàsics de l'acció educativa a l'etapa Infantil: espai, temps i relacions. El primer tema és introductor i on es realitza una anàlisi de la situació actual de l'educació a la primera etapa (0-6) i es tracta el tema dels criteris per establir unes bones pràctiques a l'Educació Infantil. El segon tema es centra amb els criteris i paràmetres per al disseny i organització dels espais, disseny dels escenaris de joc i activitat i metodologies centrades amb un nou ús dels espais. El tercer tema ajuda a repensar el temps a l'escola i els debats sobre els moviments d'educació lenta. El quart tema es centra en les relacions que s'estableixen a l

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	22009 - Estratègies d'Intervenció Educativa en la Primera Infància I
Grup	Grup 1, 1S, GEDI, GEI2
Guia docent	A
Idioma	Català

l'escola, com organitzar i distribuir els grups, els agrupaments flexibles, la parella educativa i les relacions entre adult-infant.

Requisits

Recomanables

Es recomana cursar simultàniament l'assignatura Observació i Documentació (22012) i preferentment en el mateix grup (grup 01 o grup 02) per tal de facilitar l'elaboració del treball interdisciplinari de les dues matèries.

Competències

Específiques

- * Capacitat per conèixer els fonaments de la salut física, mental i ambiental en la primera infància i valorar les seves implicacions en el disseny i orientació de contextos saludables (8).
- * Capacitat per analitzar el funcionament de les escoles d'Educació Infantil i serveis d'atenció a la infància adquirint estratègies docents per optimitzar la seva gestió i organització (26).
- * Capacitat per dissenyar, organitzar i avaluar contextos d'aprenentatge que atenguin la diversitat dels infants i les seves particulars necessitats educatives, la igualtat de gènere i l'equitat i el respecte als drets humans (24).

Genèriques

- * Capacitat per a promoure una imatge digna de la infància i respecte als drets dels infants.(5).
- * Capacitat en l'adquisició d'estratègies per a l'aprenentatge autònom i col.laboratiu (29).
- * Capacitat per fomentar els valors estètics com element transversal a totes les disciplines (28).

Bàsiques

- * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/

Continguts

Els continguts es presenten en un bloc i 4 temes

Continguts temàtics

Bloc I. Els eixos bàsics de l'acció educativa

Tema 1. Les bones pràctiques a l'Educació Infantil

- * Contextualització de l'etapa
- * Dilemes i propostes actuals
- * Reflexions sobre la qualitat i les bones pràctiques

Tema 2. Espai

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	22009 - Estratègies d'Intervenció Educativa en la Primera Infància I
Grup	Grup 1, IS, GEDI, GEI2
Guia docent	A
Idioma	Català

- * Paràmetres de qualitat pel disseny de l'espai-ambient
- * Disseny d'escenaris de joc i activitat
- * Transformar els espais per transformar la pràctica educativa: dels racons d'aula als ambients d'aprenentatge

Tema 3. Temps

- * Repensar el temps a l'escola: referents culturals i educatius
- * Els moviments per l'educació lenta
- * Paràmetres de qualitat en l'organització del temps a l'Educació Infantil

Tema 4. Relacions

- * Una mirada sistèmica al context relacional de l'escola
- * Agrupaments i relacions
- * La parella educativa
- * La relació professional adult-infant

Metodologia docent

Es contemplen classes teòriques i classes pràctiques. En les sessions teòriques es realitzaran la presentació dels continguts; en les classes pràctiques, es desenvoluparan dinàmiques de treball d'aplicació dels coneixements teòrics a situacions concretes i es prepararà el projecte del disseny d'escenaris. Per la seva banda, els alumnes hauran de realitzar diferents treballs d'estudi i assimilació dels continguts, realització de les activitats pràctiques i activitats d'avaluació d'acord amb les competències previstes. En quant al tipus d'agrupament, es preveu el grup gran per a les classes teòriques, el grup mitjà per a les classes pràctiques i el grup petit per a l'elaboració dels treballs autònoms en grup (4 alumnes). Es realitzarà un Projecte de disseny i aplicació d'escenaris de joc i activitat a una aula d'Educació Infantil. Aquest projecte és un treball interdisciplinari amb l'assignatura de *Observació i Documentació* (veure document guia del projecte a la xarxa intranet moodle).

Activitats de treball presencial

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Desenvolupament de continguts	Grup gran (G)	Exposició dels continguts per part del professor, amb una bibliografia bàsica i una documentació complementària. S'empraran diferents estratègies: l'exposició magistral, documents visuals, la reflexió i debat a partir d'exemples d'experiències educatives	30
Classes pràctiques	Pràctiques presencials	Grup mitjà (M)	Debats i exercicis de reflexió teòrico-pràctica relacionats amb els temes treballats. Aquestes pràctiques es realitzaran en 7 sessions presencials de 1 hora 30 min. cada una d'elles. Es faran 2 grups mitjans que assistiran a les pràctiques de manera quinzenal (7 sessions per a cada grup mitjà).	9
Tutories ECTS	Tutoria	Grup petit (P)	Es realitzaran tutories en petit grup o individuals pel seguiment dels treballs autònoms dels alumnes. Les tutories podran ser presencials o a través de la UIB digital.	3
Avaluació	Prova objectiva i de desenvolupament	Grup gran (G)	Es realitzarà una prova escrita en base als continguts de l'assignatura. Aquesta prova constarà de dues parts diferenciades. La primera part objectiva amb una modalitat de preguntes tancades tipus test, i una segona part d	3

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	22009 - Estratègies d'Intervenció Educativa en la Primera Infància I
Grup	Grup 1, IS, GEDI, GEI2
Guia docent	A
Idioma	Català

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
			argumentació i desenvolupament. Per a la correcció de la segona part és indispensable haver aprovat la primera.	

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Campus Extens.

Activitats de treball no presencial

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Estudi materials assignatura	La lectura de la bibliografia bàsica, els textos de referència disponibles a la xarxa intranet (moodle) així com les exposicions de la professora, serviran per a la preparació de les activitats pràctiques i pel desenvolupament del temari.	40
Estudi i treball autònom en grup	Projecte de disseny i aplicació d'escenaris de joc i activitat	Amb aquesta pràctica es pretèn que els alumnes aprenguin a dissenyar escenaris de joc i activitat amb materials no estructurats i que les apliquin a un Centre d'Educació Infantil. Aquest projecte es realitzarà en petit grup (4 alumnes) i constarà de tres parts: a-Dissenyar 4 escenaris de joc i activitat b-Aplicar els escenaris a un centre d'Educació Infantil (des de l'assignatura d'Observació i Documentació es farà l'observació i documentació de les sessions realitzades amb els infants) c-Documentació del projecte realitzat i exposició al grup-classe	50
Estudi i treball autònom individual o en grup	Preparació de les sessions pràctiques	S'hauran de dur a terme diferents activitats que es prepararan amb el petit grup abans i durant les sessions pràctiques així com la preparació de les lectures que es debatran en les sessions de classe.	15

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

L'alumne/a obtindrà una qualificació numèrica entre 0 i 10 per a cada activitat avaluativa, la qual serà ponderada segons el seu pes a fi d'obtenir la qualificació global de l'assignatura. Per superar l'assignatura, l'alumne ha d'obtenir un mínim de 5 punts sobre 10 al bloc pràctic (pràctiques presencials així com el Projecte de disseny i aplicació d'escenaris) i a la prova escrita. L'avaluació de l'assignatura es realitzarà a partir de:
a-Una prova objectiva i de desenvolupament on l'alumne ha de demostrar el domini dels continguts de la matèria. La nota final d'aquesta prova d'avaluació s'ha de ponderar un 40%.

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	22009 - Estratègies d'Intervenció Educativa en la Primera Infància I
Grup	Grup 1, 1S, GEDI, GEI2
Guia docent	A
Idioma	Català

b-L'avaluació de les classes pràctiques d'assistència obligatòria i on es valorara la presencialitat i participació de l'alumne/a. Es realitzaran 7 sessions amb cada grup mitja. Aquesta activitat es ponderarà un 20%

c- L'avaluació del Projecte d'escenaris . Aquesta activitat es ponderarà un 40%

En el període d'avaluació extraordinària de juliol es pot recuperar la prova escrita i revisar si escau el projecte d'escenaris

Observacions

- * Qualsevol actitud de l'alumne/a que obstaculitzi les dinàmiques d'aula podrà tenir repercussió sobre la nota final de l'assignatura, podent arribar a ser motiu de desqualificació.
- * El plagi d'alguna part o de la totalitat d'un treball o copiar a un examen és motiu de desqualificació; l'estudiant haurà de repetir el treball havent d'esperar a la següent convocatòria.
- * Segons l'article 19.7 del Reglament Acadèmic de la Universitat, "es considerarà que un estudiant és un "no presentat" quan hagi realitzat o lliurat un terç o menys de les activitats d'avaluació previstes a la guia docent", per tant, si supera el terç però no presenta la totalitat de les activitats d'avaluació obtindrà una qualificació de suspens.
- * No es guardarà la qualificació de les activitats d'avaluació més enllà del curs acadèmic.
- * Si la nota final es igual o superior a 5 però l'alumne no ha obtingut la qualificació mínima exigida en algun dels elements d'avaluació, la qualificació global ha de ser un 4,5.

Pràctiques presencials

Modalitat	Classes pràctiques
Tècnica	Treballs i projectes (no recuperable)
Descripció	Debats i exercicis de reflexió teòrico-pràctica relacionats amb els temes treballats. Aquestes pràctiques es realitzaran en 7 sessions presencials de 1 hora 30 min. cada una d'elles. Es faran 2 grups mitjans que assistiran a les pràctiques de manera quinzenal (7 sessions per a cada grup mitjà).
Criteris d'avaluació	Es valorara la participació activa de cada petit grup durant les sessions pràctiques fent les aportacions requerides i valorant el grau d'aprofundiment i del treball realitzat. Per altra part es valoraran les exposicions orals que es realitzin per a la presentació dels treballs, fonamentalment es valorara el grau de preparació dels continguts per fer l'exposició, l'eficàcia del format de presentació per millorar la comprensió, l'adequació del ritme de l'exposició, l'adequació de l'ordre dels continguts, i la claretat de l'exposició per a la comprensió de la temàtica. S'entregarà un document de síntesi del treball realitzat amb el grup de cada sessió pràctica. L'assistència a tots les pràctiques és obligatòria. Excepcionalment es pot faltar a un màxim d'una sessió. La nota final d'aquesta activitat presencial s'ha de ponderar al 20%.

Percentatge de la qualificació final: 20%

Prova objectiva i de desenvolupament

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Proves objectives (recuperable)
Descripció	Es realitzarà una prova escrita en base als continguts de l'assignatura. Aquesta prova constarà de dues parts diferenciades. La primera part objectiva amb una modalitat de preguntes tancades tipus test, i una segona part d'argumentació i desenvolupament. Per a la correcció de la segona part és indispensable haver aprovat la primera.
Criteris d'avaluació	Per poder presentar-se a la prova d'avaluació global és necessari que l'alumne hagi lliurat el projecte d'escenaris, així com tots els treballs de les sessions pràctiques. La prova d'avaluació comptarà amb dues parts: examen tipus test i prova d'argumentació i desenvolupament. L'alumne/a ha de demostrar el domini dels continguts teòrico-pràctics de la matèria mitjançant les lectures i les exposicions de classe. En la primera part de l'exàmen tipus text, les preguntes errònies es penalitzaran amb 0,33. Per poder considerar-se aprovada s'ha de tenir un mínim de 5 sobre 10. Comptarà un 75% sobre la nota final de la prova d'avaluació. La

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	22009 - Estratègies d'Intervenció Educativa en la Primera Infància I
Grup	Grup 1, 1S, GEDI, GEI2
Guia docent	A
Idioma	Català

segona part és la prova d'argumentació i desenvolupament que comptarà un 25% sobre la nota final de la prova d'avaluació. Per a la correcció d'aquesta segona part s'ha d'haver aprovat la primera (examen tipus test). Aquesta prova es podrà recuperar en el període d'avaluació extraordinària (juliol).

Percentatge de la qualificació final: 40%

Projecte de disseny i aplicació d'escenaris de joc i activitat

Modalitat	Estudi i treball autònom en grup
Tècnica	Treballs i projectes (recuperable)
Descripció	Amb aquesta pràctica es pretén que els alumnes aprenguin a dissenyar escenaris de joc i activitat amb materials no estructurats i que les apliquin a un Centre d'Educació Infantil. Aquest projecte es realitzarà en petit grup (4 alumnes) i constarà de tres parts: a-Dissenyar 4 escenaris de joc i activitat b-Aplicar els escenaris a un centre d'Educació Infantil (des de l'assignatura d'Observació i Documentació es farà l'observació i documentació de les sessions realitzades amb els infants) c-Documentació del projecte realitzat i exposició al grup-classe
Criteris d'avaluació	Aquest projecte s'avaluarà en funció de cada una de les seves parts a partir de la rubrica específica on s'avalua: <ul style="list-style-type: none"> * Contextualització i disseny del projecte * Qualitat en el disseny dels escenaris segons els criteris i paràmetres assenyalats * L'aplicació i avaluació del projecte * Qualitat de la documentació presentada i exposició al grup

Percentatge de la qualificació final: 40%

Preparació de les sessions pràctiques

Modalitat	Estudi i treball autònom individual o en grup
Tècnica	Treballs i projectes (no recuperable)
Descripció	S'hauran de dur a terme diferents activitats que es prepararan amb el petit grup abans i durant les sessions pràctiques així com la preparació de les lectures que es debatin en les sessions de classe.
Criteris d'avaluació	
Percentatge de la qualificació final:	0%

Recursos, bibliografia i documentació complementària

A continuació es presenta la bibliografia adient per poder complementar i desenvolupar el treball dels estudiants. Fixam una bibliografia bàsica, una altra de complementària. A més, mitjançant l'eina informàtica de la intranet de Campus Extens, Moodle (teleeducació), l'alumne tindrà a la seva disposició tota una sèrie de recursos d'interès per a la seva formació, com ara documents electrònics sobre la matèria elaborats pel professorat responsable de l'assignatura o enllaços a Internet.

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	22009 - Estratègies d'Intervenció Educativa en la Primera Infància I
Grup	Grup 1, 1S, GEDI, GEI2
Guia docent	A
Idioma	Català

Bibliografia bàsica

- ESCOLA EL MARTINET. (2014). Tot esdevé petit i gran alhora. Eixos del projecte d'El Martinet. Edita Escola El Martinet
- HOYUELOS, A; RIERA, M.A (2015). Complejidad y relaciones en educación infantil. Barcelona: Temas de Infancia. Rosa Sensat (Caps. 1/3/4/5)
- RYTCHER, P (2013). Escola slow: pedagogia del quotidià. Barcelona: Rosa Sensat
- RUIZ DE VELASCO, A, ABAD, J. (2011). El juego simbólico. Barcelona: Graó (Caps. 6-8)
- textos i materials a la xarxa intranet

Bibliografia complementària

Tema 1. Les bones pràctiques a l'Educació Infantil

- ARNAIZ, V, HORNO, P, GUERRA, S.(2007). Los trucos del formador. Barcelona: Graó
- BALAGUER, I et al. (1987). "Calidad en los servicios para la infancia. Un documento de estudio". Red de atención a la Infancia de la Comisión Europea.
- BORGUI, Q.. (2010). La práctica reflexiva en los nidi d'infancia. Barcelona: Graó
- BRAZELTON, T, GREENSPAN, S.L. (2005). Las necesidades básicas de la infancia. Barcelona: Graó
- CARBONELL, J. (2012). La aventura de innovar. Madrid: Morata
- DAHLBERG, G. (2000). Més enllà de la qualitat. Barcelona: Rosa Sensat, col. Temes d'in-fàn-ci-a
- DIEZ, M. C. (2013) 10 ideas clave. La Educación Infantil Barcelona: Graó (Caps. 1-2-8)
- DOMENECH, J.(2005). Mirades a l'educació que volem. Barcelona: Graó
- HARMS, T; CLIFFORD, R. (1990). Escala de valoración del ambiente en la infancia temprana. Madrid: Aprendizaje-Visor.
- RED TERRITORIAL DE EDUCACIÓN INFANTIL DE CATALUÑA (2009). La educación de 0 a 6 años hoy. Barcelona: Graó
- ZABALZA, M.A. (1996). Calidad en la Educación Infantil. Madrid: Narcea.

Tema 2. Espai

- AMOROS, E, HOSTAL, A. (coord.) (2013). 44 experiències 0-3. Barcelona: Graó
- BONDIOLI, A; NIGITO, G. (2008), Tiempos, espacios y grupos. Barcelona: Graó
- BORGUI, Q (2005). Los talleres en educación infantil. Barcelona: Graó
- CABANELLAS, I; ESLAVA, C.(2005). Territorios de la infancia. Diálogos entre arquitectura y pedagogía. Graó. Barcelona.
- CARDO, C; VILA, B. (2007). Material sensorial 0-3 años. Manipulación y experimentación. Barcelona: Graó
- CEPPI, G. Y ZINI, M. (2009). Niños, espacios, relaciones. Metaproyecto de ambiente para la infancia. Reggio Children-Red Solare. Buenos Aires.
- CUITO, A., coord. (2001). Guarderías. Diseño de jardines de infancia. Barcelona: Gustavo Gili
- IGLESIAS, L. (1996). La organización de los espacios en Educación Infantil. En M. A. Zabalza, Calidad en la Educación Infantil. Madrid: Narcea.
- LAGUÍA, MJ.; VIDAL, C.(2008). Rincones de actividad en la escuela infantil (0 a 6 años). Barcelona: Graó
- RIERA, M.A. (1990). "Marco ambiental y distribución de espacios" en VARIOS. La educación Infantil. vol.III, Barcelona: Paidotribo.
- RYTSCHER, P.(2006). El jardín de los secretos. Organizar y vivir los espacios exteriores en las escuelas. Barcelona: Graó
- RUIZ DE VELASCO, A, ABAD, J. (2011). El juego simbólico. Barcelona: Graó
- VEGA, S. (2012). Ciencia 3-6. Laboratorio de ciencia en la Escuela Infantil. Barcelona: Graó
- WILD, F. (1977). Construcciones para la infancia. Guarderías. Jardines de Infancia. Centros Preescolares. Barcelona: Gustavo Gili.

Tema 3. Temps

- BONDIOLI, A; NIGITO, G. (2008), Tiempos, espacios y grupos. Barcelona: Graó
- BONAS, M. (2007). Entramados. Graó. Barcelona

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	22009 - Estratègies d'Intervenció Educativa en la Primera Infància I
Grup	Grup 1, IS, GEDI, GEI2
Guia docent	A
Idioma	Català

- DAVID, M; APPEL, G. (1986). La educación del niño de 0 A 3 años. Madrid: Narcea..
- DIEZ NAVARRO, M.C. (2000). Col.leccionant moments. Barcelona: Col. Temes d'In.fàn-ci-a. Rosa Sensat.
- DOMENECH, J. (2009). Elogio de la educación lenta. Barcelona: Graó
- FALK, J.(ed.).(2008). Lóczy, educación infantil. Barcelona: Octaedro
- GIMENO SACRISTÁN, J. (2008). El valor del tiempo en educación. Madrid: Morata
- HONORÉ, C. (2008). Bajo presión. Barcelona: RBA
- SILVEIRA, M.C. (2002). Rutines, activitat a l'escola. Temes d'in.fàn-ci-a. Barcelona: Rosa Sensat.
- ZAVALLONI, G. (2015). La pedagogía del caracol. Barcelona: Graó

Tema 4. Relacions

- BONALS,J. (2000). El trabajo en pequeños grupos en el aula. Barcelona: Graó
- DAVID, M, APPEL, G. (2010). Lóczy, una insolita atención personal. Barcelona: Octaedro
- DIEZ NAVARRO, M.C. El piso de abajo de la escuela. Los afectos y las emociones en el día a día de la escuela infantil.Barcelona: Graó
- DIEZ,M. C. (2013) 10 ideas clave. La Educación InfantilBarcelona: Graó
- EDWARDS, D., MERCER, N. (1994). El conocimiento compartido. Barcelona: Paidós/MEC.
- ESCORSA,M; ESTEVE, E (1996). Tallers integrals. Ed. Graó, Barcelona.
- GIL, E.I. y otros (1996). La asamblea de clase. Una experiencia en el segundo ciclo de E.Infantil.
- HOYUELOS, A; RIERA, M.A (2015). Complejidad y relaciones en educación infantil. Barcelona: Temas de Infancia. Rosa Sensat
- HORNO, P. (2004) Eduquem l'afecte. Barcelona: Graó
- PALOU, S. (2008). Sentir y crecer. El crecimiento emocional en la infancia. Propuestas educativas. Graó. Barcelona
- PANIAGUA, G; PALACIOS, J. (2005).Educación Infantil. Respuesta educativa a la diversidad. Madrid: Alianza
- TRAVESSET, M. (2007). Pedagogía sistèmica. Barcelona: Graó
- VIGY, L. (1980). Organización cooperativa de la clase. Talleres permanentes con niños de dos a siete años. Madrid: Cincel-kapelusz.

El diàleg escola-família i comunitat

- BRONFENBRENNER, U. (1987). La ecología del desarrollo humano. Barcelona: Paidós.
- CATARSI, E.(2011). Pedagogía de la familia. Barcelona: Octaedro
- DOWLING, E, OSBORNE, E. (1996). Familia y escuela. Una aproximación conjunta y sistèmica a los problemas infantiles. Madrid: Paidós.
- FORTUNATI, A. (2006). La educación de los niños como proyecto de la comunidad, la experiencia de San Miniato. Barcelona: Octaedro.
- GENTO, S. (1994). Participación en la gestión educativa. Santillana: Madrid,
- LOPEZ,F.(2007).La escuela infantil: observatorio privilegiado de las desigualdades. Barcelona: Graó
- PUENTES, M.A et al. (2008). Viviendo el barrio. Haciendo escuela de 0 a 6 años. Barcelona: Graó
- VARIOS .Participación de los padres y madres en la escuela. Barcelona: Graó

Altres recursos

Mitjançant l'eina informàtica de la intranet de Campus Extens, Moodle (teleeducació), l'alumne tindrà a la seva disposició tota una sèrie de recursos d'interès per a la seva formació, com ara documents electrònics sobre la matèria elaborats pel professorat responsable de l'assignatura o enllaços a Internet.